

การพัฒนาการบริหารจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลตำบลท่าจีน
อำเภอเมืองสมุทรสาคร จังหวัดสมุทรสาคร
The Development of Solid Waste Management of Tajeen
SubdistricMuang SamutSakhon district, Samutsakhon province

รังสรรค์ เจียรนัย* และ รศ.ดร.นิเทศ ตินณะกุล**

Rangsan Jiaranai and Assoc. Prof. Dr. Nithet Tinnakun

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษารูปแบบในการพัฒนาการบริหารจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลตำบลท่าจีน 2) เพื่อศึกษาพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลตำบลท่าจีน 3) เพื่อศึกษาการสร้างจิตสำนึกในการจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลตำบลท่าจีน 4) เพื่อศึกษาเรื่องการใช้เทคโนโลยีในการกำจัดขยะมูลฝอยของเทศบาลตำบลท่าจีน 5) เพื่อประเมินความพึงพอใจในการบริหารจัดการขยะมูลฝอยและการเลือกใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมในการกำจัดขยะมูลฝอยของเทศบาลตำบลท่าจีน อำเภอเมืองสมุทรสาคร จังหวัดสมุทรสาคร กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยเลือกมาจากเลขที่บ้านของแต่ละหมู่บ้าน โดยมีช่วงการสุ่มเท่ากับ 5 และเริ่มต้นหน่วยตัวอย่างทุก ๆ 5 ช่วง (บ้านเลขที่) รวม 120 ครั้วเรือน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามปลายปิด และทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการหาค่าความถี่ ความร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลจากการศึกษาพบว่า รูปแบบในการบริหารจัดการขยะแบ่งออกเป็นกลุ่ม โดยเทศบาลตำบลท่าจีน อำเภอเมืองสมุทรสาคร จังหวัดสมุทรสาคร ได้รับมอบหมายให้เป็นประธานกลุ่ม การพัฒนาการบริหารจัดการขยะมูลฝอย ตามยุทธศาสตร์ของเทศบาล ต้องการพัฒนาชุมชน ให้เป็นเมืองน่าอยู่ โดยมุ่งเน้นสร้างความเข้มแข็งให้ชุมชนแบบยั่งยืน โดยกระบวนการบริหารจัดการขยะที่ดำเนินการอยู่เป็นประจำคือ การประชุมประชาคมรับฟังความคิดเห็น การรณรงค์ ประชาสัมพันธ์ เรื่องการเก็บขยะ การจัดการอบรม การศึกษาดูงาน การแต่งตั้งคณะกรรมการหมู่บ้าน พฤติกรรมการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการขยะมูลฝอย เทศบาลตำบลท่าจีนได้ดำเนินการตามแนวทางการบริหารจัดการขยะมูลฝอยโดยมีแนวทางการดำเนินงานร่วมกันกับชุมชนภายใต้แนวคิด กระบวนการพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชน ซึ่งจะให้ความสำคัญกับนโยบายของคำว่า “ของ” ประชาชน “โดย” ประชาชน และ “เพื่อ” ประชาชน การที่จะมุ่งสู่การพึ่งตนเองอย่างยั่งยืนจำเป็นต้องคำนึงถึงการได้ลงมือทำการสร้างจิตสำนึกในการบริหารจัดการขยะมูลฝอย ผู้ให้สัมภาษณ์ท่านหนึ่ง กล่าวว่า “ตำบล

* นักศึกษาหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยปทุมธานี

Student-Doctor of Public Administration Program, Pathumthani University

** อาจารย์ประจำ คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยปทุมธานี

Lecturer-Faculty of Political Science, Pathumthani University

ทำจีน มีคนอยู่เยอะ มีหลากหลายอาชีพ พวกต่างดาวที่มาทำมาหากินในตำบลนี้ก็มีเยอะ พื้นฐานแต่ละคนไม่เหมือนกัน เคยอยู่อย่างไรรู้กันอย่างนั้น บ้านเรือนและสิ่งแวดล้อมจึงไม่ค่อยสะอาด หากจะให้การกำจัดขยะได้ผลดี ทางบ้านเมืองหรือภาครัฐหรือเทศบาลจะต้องหาวิธีทางให้ทุกคนรู้จักรักษาความสะอาด หรือสร้างจิตสำนึกให้ช่วยกันรักษาความสะอาด” การเลือกใช้วิธีการที่เหมาะสมในการกำจัดขยะ ผู้ให้สัมภาษณ์รายหนึ่ง กล่าวว่า “ควรมีการณรงค์ สร้างจิตสำนึกในการกำจัดขยะเริ่มตั้งแต่การทิ้งขยะ การคัดแยกขยะออกตามประเภทขยะให้ชัดเจน การคัดแยกขยะจากครัวเรือน การจัดการประกวดชุมชนกำจัดขยะดีเด่น ถ้าทำได้จริงๆอาจใช้เป็นแหล่งศึกษาดูงานของคนอื่น ๆ หรือชุมชนอื่น ๆ ได้” การประเมินความพึงพอใจในการบริหารจัดการขยะมูลฝอยและการเลือกใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมในการกำจัดขยะมูลฝอย พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย อายุระหว่าง 26 - 35 ปี สถานภาพสมรส จบปริญญาตรี อาชีพรับราชการ มีรายได้ระหว่าง 10,001-15,000 บาท เห็นว่า โดยรวมแล้วการพัฒนาการบริหารจัดการขยะเทศบาลตำบลท่าจีน จัดได้ว่ามีการพัฒนาการบริหารจัดการขยะมูลฝอย อยู่ในระดับเห็นด้วยอย่างยิ่ง

คำสำคัญ : การพัฒนาการบริหารจัดการ / ขยะมูลฝอย

Abstract

This dissertation aimed to study the management model of development, participation behavior, creating consciousness, using suitable technology for solid waste disposal and assessing satisfaction in solid waste disposal management and choosing suitable technology for solid waste disposal of Tajeen Sub-District Municipality, Muang Samut Sakhon, Samut Sakhon Province. The samples of this study were drawn from the number of houses in each village by random interval equal to 5 and start a sample unit every 5 range (number), totaling 120 households. The data were collected by open questionnaires. Data were presented in frequency, percentage, mean and standard deviation.

It was found from the study that: 1. The model of solid waste management divided into groups, by Tajeen Sub-district Municipality, Muang Samut Sakhon, Samut Sakhon Province assigned as the “chairman” of the group. 2. The development of solid waste management according to municipality strategy wanted to develop a livable community. It focused on strengthening sustainable community. Waste management process was performed on a regular basis through the congregation meeting to hear the comments, campaign, public relations for waste collection, training management, study tour and the appointment of the village committee. 3. Participation behaviors in solid waste management of Tajeen Sub-District municipality had followed the guidelines for

the operation in cooperation of the community. The development process of people's participation which focused on the implications of the phrase, "of, by and for the people" geared towards self-help sustainably by ways of "Actions Now" consideration. 4. Creating an awareness or conscience on solid waste management, as one interviewee said that "In Tajeen Sub-District, there are too many people living here with a wide range of occupations. There are too many aliens earning their living here. Each one having his/her own way of life. They are living as they used to do in the past. The houses and their environments are not as clean. If the waste disposal is to be effective, the government or municipality has to find ways and means to let everyone knows as to keep it clean or creates awareness/conscience as how to keep it clean" 5. Concerning appropriate method in eradicating waste disposal, one interviewee also said that "These should set up a campaign for awareness/conscience on waste disposal starting from the very beginning of disposing waste, classified clearly the household waste, stage a competition for best waste disposal practices. If properly handled, Tajeen Sub-District might be an idol for other study tours or for others communities to imitate" 6. As to an evaluation of waste disposal satisfaction and choosing appropriate technology, it was found that most of the respondents were males, aged between 26-35 years, being married, graduated with a Bachelor's degree with a monthly income of 10,001-15,000 Baht who, in turn, expressed their satisfaction at a most agree" level.

Keywords: Development of Management / Solid Waste

บทนำ

จากปัญหาของขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้นตามการขยายตัวของชุมชนและประชากรส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม และต่อสุขภาพอนามัยของประชาชนโดยตรง ทั้งในชุมชนเมืองและชนบท ทำให้ทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องมีความตระหนักในการบริหารจัดการขยะมูลฝอย โดยอาศัยความร่วมมือของหน่วยงานราชการส่วนท้องถิ่นในการจัดการขยะมูลฝอย และการปลูกฝังจิตสำนึก ในการมีส่วนร่วมแก่ชุมชน โดยการเปิดโอกาสให้ประชาชนในแต่ละชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการจัดการขยะเพื่อให้ประชาชนเกิดการเรียนรู้และเกิดจิตสำนึกที่จะปรับเปลี่ยนพฤติกรรมในการจัดการขยะมูลฝอย ซึ่งประชาชนในชุมชนมีอิทธิพลในการกระตุ้นจิตสำนึกต่อความรับผิดชอบร่วมกัน รวมถึงการแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมเรื่องขยะมูลฝอยของชุมชนด้วย โดยเริ่มจากการให้ประชาชนในชุมชนได้เรียนรู้เกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอยอย่างเป็นระบบ เพื่อรองรับปัญหาขยะมูลฝอยที่เพิ่มมากขึ้นทุกวัน แต่การจัดการขยะมูลฝอยที่ครบวงจรมีต้นทุนสูงมาก ดังนั้นประชาชนในชุมชนจึงควรมีความตระหนัก

ในการลดปริมาณขยะมูลฝอยมากกว่าการพึ่งพาการกำจัดขยะมูลฝอยชุมชนจากภาครัฐเพียงฝ่ายเดียว ทำอย่างไรที่จะรณรงค์ให้ประชาชนในชุมชนเห็นการเปลี่ยนแปลงในเหตุการณ์ที่ก่อให้เกิดปัญหาขยะมูลฝอยชุมชนทั้งในปัจจุบันและอนาคต มาร่วมกันคิดหาวิธีการและแนวทางในการแก้ปัญหาโดยคำนึงถึงความจำเป็นและความเป็นไปได้ในการบริหารจัดการขยะเพื่อเลือกแนวทางที่เป็นรูปธรรมที่ดีที่สุดและเหมาะสมที่สุด ซึ่งเป็นกระบวนการที่ทำให้ประชาชนในชุมชนเห็นคุณค่าและเกิดจิตสำนึกในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม และร่วมด้วยช่วยกันในการจัดการขยะมูลฝอยในชุมชนที่ตนเองอาศัยอยู่ให้เหลือน้อยที่สุด

ปัญหาและแนวทางการบริหารจัดการดังกล่าว จึงทำให้เกิดประเด็นในการศึกษาเพื่อพัฒนาการบริหารจัดการขยะมูลฝอย เพื่อนำผลที่ได้มาใช้ประโยชน์ ในการลดปริมาณขยะมูลฝอยของชุมชนไม่ทำให้ขยะมูลฝอยมีมลพิษต่อสุขภาพอนามัยสิ่งแวดล้อม และลดภาวะโลกร้อน จึงได้เลือกพื้นที่ ตำบลท่าจีน อำเภอเมืองสมุทรสาคร จังหวัดสมุทรสาคร เป็นพื้นที่ศึกษาการบริหารจัดการขยะมูลฝอย เพราะเป็นชุมชนใหญ่ มีประชากรมากและมีขยะมูลฝอยจำนวนมากในแต่ละวัน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษารูปแบบในการพัฒนาการบริหารจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลตำบลท่าจีน
2. เพื่อศึกษาพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลตำบลท่าจีน
3. เพื่อศึกษาการสร้างจิตสำนึกในการจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลตำบลท่าจีน
4. เพื่อศึกษาเรื่องการใช้เทคโนโลยีในการกำจัดขยะมูลฝอยของเทศบาลตำบลท่าจีน
5. เพื่อประเมินความพึงพอใจในการบริหารจัดการขยะมูลฝอยและการเลือกใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมในการกำจัดขยะมูลฝอยของเทศบาลตำบลท่าจีน อำเภอเมืองสมุทรสาคร จังหวัดสมุทรสาคร

ขอบเขตของการวิจัย

การศึกษานี้เป็นวิจัยแบบผสมผสาน โดยใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยใน 3 แบบ คือ การศึกษาข้อมูลเอกสาร (Documentary Study) ศึกษาและเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม (Field Study) และการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) โดยการเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Information) เพื่อนำข้อมูลทั้งหมดมาศึกษาวิจัยเพื่อหาผลลัพธ์แนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลตำบลท่าจีนว่าจะมีแนวทางเช่นไร

ขอบเขตด้านเนื้อหา มีการกำหนดขอบเขตประเด็นในการศึกษาการวิจัย ไว้ 4 ด้าน คือ

- 1) รูปแบบการบริหารจัดการขยะมูลฝอยที่เหมาะสม
- 2) พัฒนาการบริหารจัดการขยะมูลฝอยที่เหมาะสม
- 3) การปลูกฝังจิตสำนึกของการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอย
- 4) ศึกษาการเลือกใช้เทคโนโลยีในการจัดการขยะมูลฝอยที่เหมาะสมกับชุมชน

ขอบเขตด้านระยะเวลาที่ใช้ในการวิจัย

คณะผู้วิจัยใช้เวลา 1 ปี (เริ่มศึกษาเดือนมิถุนายน 2560 ถึงเดือนมิถุนายน 2561)

ขอบเขตด้านกลุ่มเป้าหมาย

กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาจำแนกเป็น 2 กลุ่ม คือผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญที่เกี่ยวข้องกับขยะมูลฝอยจากการสัมภาษณ์เชิงลึก และกลุ่มประชากรที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ของการศึกษาวิจัย ในครั้งนี้ ได้แก่

- 1) ผู้ทรงคุณวุฒิเกี่ยวกับขยะมูลฝอย จำนวน 15 คน
- 2) ประชาชน จำนวน 120 คน

วิธีดำเนินการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยโดยใช้คำถามปลายปิด (close-ended questions) ในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยจัดลำดับเนื้อหาของแบบสอบถามให้ครอบคลุมข้อมูลที่ต้องการ ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ส่วน ดังต่อไปนี้

- ตอนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลเกี่ยวกับข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม
- ตอนที่ 2 ส่วนที่ 1 แบบสัมภาษณ์ผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานเกี่ยวกับการกำจัดขยะมูลฝอย และ ส่วนที่ 2 แบบสัมภาษณ์ผู้นำชุมชนเกี่ยวกับการกำจัดขยะมูลฝอย
- ตอนที่ 3 ข้อมูลการพัฒนาการบริหารจัดการขยะมูลฝอยของของเทศบาลตำบลท่าจีน อำเภอเมืองสมุทรสาคร จังหวัดสมุทรสาคร ซึ่งเป็นคำถามแบบปลายปิด

การสร้างและการทดสอบเครื่องมือ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถามที่ใช้สัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง มีขั้นตอนในการสร้างแบบสอบถาม ดังนี้

1. กำหนดวัตถุประสงค์ในการสร้างแบบสอบถาม เพื่อศึกษารูปแบบการบริหารจัดการขยะมูลฝอยที่เหมาะสม
2. ศึกษาหลักการ แนวคิด เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการขยะและเทคโนโลยีที่เหมาะสมโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน
3. ลงพื้นที่สนทนากลุ่มเจาะจง (Focus Group Discussion) กับเจ้าหน้าที่ประจำรถขยะและเจ้าหน้าที่ควบคุมเครื่องสับย่อยสลายขยะ คัดแยก จัดเก็บและขนขยะ เพื่อนำข้อมูลมาสร้างแบบสอบถามตามวัตถุประสงค์
4. เขียนข้อคำถามเป็นแบบสัมภาษณ์ตามนิยามปฏิบัติการที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ในด้านต่าง ๆ
5. นำแบบสอบถามที่สร้างเสร็จแล้ว ไปให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ตรวจสอบแบบสอบถามเพื่อพิจารณาความเหมาะสมของข้อคำถาม ที่ครอบคลุม และความสอดคล้องตามนิยามปฏิบัติการ

6. นำแบบสอบถามที่ไปทดลองใช้ (Try out) มาวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ทั้งฉบับ โดยใช้วิธีสัมประสิทธิ์ Cronbach's Alpha
7. นำแบบสอบถามที่ได้จากการไปทดลองใช้ (Try out) มาปรับปรุงตามคำแนะนำของกลุ่มตัวอย่างทดลองใช้ (Try out) ตามความเที่ยงตรงเชิงพินิจหรือเชิงประจักษ์ (Face Validity) มีการปรับภาษา
8. จัดพิมพ์แบบสัมภาษณ์ฉบับสมบูรณ์เพื่อนำไปเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างจริง

การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลที่ได้จากการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำมาลงรหัสและวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ ดังนี้

1. แบบสอบถามตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าความถี่ (Frequency) และร้อยละ (Percentage)
2. แบบสอบถามตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการปฏิบัติการจัดการขยะในชีวิตประจำวัน วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าความถี่ (Frequency) และร้อยละ (Percentage) ทดสอบความแตกต่างด้วย t-test Independent การวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว (One -Way ANOVA) ในกรณีที่มีความแตกต่างระหว่างกลุ่มทดสอบเป็นรายคู่ด้วยวิธี LSD

สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัย เรื่อง “การพัฒนาการบริหารจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลตำบลท่าจีน อำเภอเมืองสมุทรสาคร จังหวัดสมุทรสาคร” ผลการวิจัย พบว่า การพัฒนาการบริหารจัดการขยะมูลฝอยในเขตเทศบาลตำบลท่าจีน อำเภอเมืองสมุทรสาคร จังหวัดสมุทรสาคร เป็นดังนี้

1. ควรให้ความรู้ ความเข้าใจ แก่ประชาชนตลอดเวลาว่า ขยะเป็นปัญหาใหญ่ของบ้านเมือง
2. ควรมีการรณรงค์ และประชาสัมพันธ์อย่างต่อเนื่องในเรื่องการกำจัดขยะให้ถูกวิธี
3. ให้แยกขยะในครัวเรือนให้เรียบร้อยก่อนส่งขยะให้ทางเทศบาลนำไปกำจัด
4. สร้างจิตสำนึกในการรักษาความสะอาดและชี้ให้เห็นว่า ความสกปรกเป็นบ่อเกิดของโรคภัยไข้เจ็บ และเป็นผลเสียต่อสุขภาพอนามัย
5. เทศบาลฯ ควรเลือกวิธีการกำจัดขยะที่คุ้มค่า ลงทุนน้อย สร้างมูลค่าเพิ่ม ระบบกำจัดขยะจะต้องปลอดภัยต่อชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน เช่น ไม่เกิดมลพิษ ไม่เป็นอันตราย ไม่ควรลงทุนสูง อาจหาวิธีอื่นมาช่วย เช่น การให้เอกชนมาลงทุน

อภิปรายผล

1. สภาพปัญหาและผลที่ได้รับจากการบริหารจัดการขยะมูลฝอยในเขตเทศบาลตำบลท่าจีน
- สภาพปัญหาการบริหารจัดการขยะมูลฝอยในเขตเทศบาลตำบลท่าจีนในระยะแรกนั้น

เป็นการจัดการขยะมูลฝอยที่ประชาชนผลกระทบให้เทศบาลเป็นผู้นำไปกำจัด โดยประชาชนในชุมชนขาดความรู้และความเข้าใจถึงวิธีการที่ถูกต้องตามหลักสุขาภิบาล มีการกำจัดที่สะดวก รวดเร็ว และจากปริมาณขยะที่มีปริมาณเพิ่มขึ้นบวกกับเทศบาลตำบลท่าจีนประสบปัญหาในเรื่องของไม่มีพื้นที่ในการบริหารจัดการขยะทำให้ทัศนียภาพไม่น่ามอง และยังเป็นแหล่งเพาะพันธุ์เชื้อโรคต่าง ๆ ทำให้เทศบาลต้องสิ้นเปลืองงบประมาณในการดำเนินการกำจัดขยะ จนทำให้เป็นปัญหาที่ต้องแก้ไขร่วมกันระหว่างเทศบาลและชุมชน ซึ่งพอจะสรุปเป็นปัญหาด้านต่าง ๆ ดังนี้

ผลการวิจัยปัญหาที่สำคัญที่สุดพบว่าประชาชนส่วนใหญ่ก่อนหน้านี้ยังไม่เข้าใจกระบวนการบริหารจัดการขยะอย่างครบวงจร และเข้าใจว่าการทิ้งขยะลงถังที่เทศบาลฯ ได้เตรียมไว้ เป็นการเพียงพอสำหรับการทำหน้าที่พลเมืองที่ดี ผลของความเข้าใจนี้ได้ส่งผลให้ประชาชนทิ้งสิ่งของลงในถังโดยไม่ได้มีการคัดแยกขยะ ผสมกับการดำเนินชีวิตประจำวันของประชาชนก่อให้เกิดกิจกรรมต่าง ๆ มากมาย ทำให้ปริมาณขยะเพิ่มมากขึ้นทุกวัน สิ่งที่เป็นปัญหารองลงมา คือ เทศบาลประสบปัญหาในเรื่องของการไม่มีพื้นที่ในการบริหารจัดการขยะและที่สำคัญอีกประการหนึ่ง คือ การบริหารจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลตำบลท่าจีนยังก่อให้เกิดมลพิษด้านต่าง ๆ และทัศนียภาพที่ไม่สวยงาม ไม่ว่าจะเป็นขยะมูลฝอยที่ยังหล่นเกลื่อนกลาดในบริเวณหรือใกล้บริเวณที่ตั้งถังรองรับขยะ หรือตามท้องถนน และถังที่จัดไว้รองรับขยะเป็นถังแบบไม่มีการคัดแยกขยะ ปัญหาประการสุดท้าย คือ ปัญหาเกี่ยวกับงบประมาณที่เพิ่มขึ้นจากการจัดการขยะมูลฝอยโดยผู้ให้ข้อมูลสำคัญเห็นว่า ระยะทางในการขนส่งมีระยะไกลและต้องเดินทางขนส่งทุกวัน สิ้นเปลืองค่าน้ำมันเชื้อเพลิง ต้องจัดจ้างพนักงานเพิ่มขึ้นในการนำขยะมูลฝอยไปกำจัดในแต่ละครั้ง

2. แนวทางการบริหารจัดการขยะมูลฝอยในเขตเทศบาลตำบลท่าจีน

จากการศึกษาพบว่าแนวทางการบริหารจัดการขยะมูลฝอยในเขตเทศบาลตำบลท่าจีนได้แนวทางการดำเนินงานร่วมกับชุมชนภายใต้แนวคิด กระบวนการพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชน ซึ่งจะให้ความสำคัญกับนิยามของคำว่า “ของ” ประชาชน “โดย” ประชาชน และ “เพื่อ” ประชาชน การที่จะมุ่งสู่การพึ่งตนเองอย่างยั่งยืนจำเป็นต้องคำนึง การได้ลงมือทำโดยประชาชนและการสร้างปัจจัยเอื้อจากองค์กรภายนอกชุมชน” จากการสนทนากลุ่มและการสังเกตของผู้วิจัยสามารถวิเคราะห์ถอดบทเรียนผู้สนทนากลุ่มได้ให้ความคิด เรื่องแนวทางการบริหารจัดการขยะมูลฝอย โดยเทศบาลจัดประชุมประชาคมเพื่อกำหนดแนวทางและกำหนดปัญหา ร่วมกัน สามารถสังเคราะห์ได้ดังนี้

1. ลงพื้นที่ในชุมชน

ขั้นตอนแรกของเทศบาลในการบริหารจัดการขยะมูลฝอย คือ คณะผู้บริหารลงพื้นที่เพื่อไปพบชุมชน เพื่อสอบถามสถานการณ์ของปัญหาขยะ สภาพของที่ตั้งขยะพิษภัยที่กำลังเกิดขึ้น งบประมาณที่ต้องใช้ในการกำจัดขยะ ภาพที่ไม่น่าดูของถังขยะในชุมชน ทำให้ประชาชนให้ความร่วมมือดีขึ้น

2. ประชุมประชาคมรับฟังความคิดเห็น

หลังจากเทศบาลลงพื้นที่ จัดประชุมประชาคม เพื่อทำความเข้าใจแก่ผู้แทนชุมชน ได้แก่ กรรมการชุมชน อาสาสมัครสาธารณสุขทุกชุมชน

3. วรรณคดีประชาสัมพันธ์

การขับเคลื่อนร่วมกันระหว่างเทศบาลกับตัวแทนกลุ่มประชาชนควรเข้าถึงประชาชนโดยการรณรงค์และประชาสัมพันธ์ให้บ่อยครั้ง รณรงค์ให้ความรู้เกี่ยวกับขยะมูลฝอย รณรงค์ลดการทิ้งขยะ เพื่อให้ประชาชนเกิดความรู้ความเข้าใจในเรื่องการลดปริมาณการผลิตขยะมูลฝอย ประชาสัมพันธ์กิจกรรมที่ทางเทศบาลได้ทำเกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอย ผ่านตามสื่อต่างๆ เช่น เทศบาลเคลื่อนที่ หอกระจายข่าว วิทยุชุมชน บอร์ดประชาสัมพันธ์ วารสาร และจดหมายข่าว

3. ปัจจัยที่ทำให้ประสบผลสำเร็จในการบริหารจัดการขยะมูลฝอย

ปัจจัยที่หนึ่ง ผู้บริหารให้อำนาจประชาชนเต็มที่ในการบริหารจัดการ นายกเทศมนตรีตำบลท่าจีน เปิดกว้างในการดำเนินงานที่จะรับฟังความคิดเห็นของประชาชนก่อนดำเนินการ และนำแนวคิดการบริหารจัดการนำเสนอต่อสาธารณะเพื่อพิจารณา ทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างองค์กรที่เกี่ยวข้อง ตลอดทั้งดำเนินการคัดแยกขยะด้วยตนเองเพื่อเป็น ตัวอย่าง ทำให้สามารถชักจูงผู้คนให้มีความร่วมมือได้ง่ายทั้งนี้ผลการดำเนินงานที่เกิดขึ้นต้องเป็นความร่วมมือและความเข้มแข็งของชุมชนเป็นหลัก

ปัจจัยที่สอง ผู้นำชุมชนมีความเข้มแข็งและอุทิศตนให้ชุมชน ถ้าผู้นำ และคณะกรรมการชุมชนมีความจริงจังในการทำงาน มีการเชิญชวนประชาสัมพันธ์เพื่อให้ประชาชนร่วมมือในการช่วยกันบริหารจัดการขยะมูลฝอย และมีการประเมิน รายงานความคืบหน้าในการดำเนินงานทุกเดือน จะมีผลดีต่อการกำจัดขยะ

ปัจจัยที่สาม ลักษณะทางสังคมมีความเป็นเครือญาติ ลักษณะทางสังคมของเทศบาลตำบลท่าจีน คือ การอยู่ร่วมกันแบบพี่น้อง และ มีความสัมพันธ์ทางเครือญาติค่อนข้างสูง นอกจากนี้ประชาชนในชุมชนเทศบาลตำบลท่าจีนยังมีความสำคัญและเคารพนับถือผู้อาวุโส หากมีงานประเพณี งานบุญ งานบวช งานแต่งงานหรือแม้กระทั่งการ ทำไร่ ทำนา การเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ ประชาชนก็จะมีการรวมตัวกันและประชุมปรึกษาหารือกันตลอดเพื่อแบ่งหน้าที่กันทำตามความถนัดและความสามารถของแต่ละคน ซึ่งการอยู่ร่วมกันฉันท์พี่น้องนั้นทำให้เกิดความรัก ความเอื้ออาทรต่อกัน มีการช่วยเหลือเกื้อกูลกันนั่นเอง ทำให้เกิดความร่วมมือ ร่วมใจกัน แม้กระทั่งเรื่องขยะมูลฝอย

ปัจจัยที่สี่ การมีส่วนร่วมของคนในชุมชน ผลการศึกษาวิจัย พบว่า ลักษณะการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการขยะมูลฝอยในเขตเทศบาลตำบลท่าจีน มีดังนี้

- ร่วมกันปรับแนวคิดและบทบาทในการดำเนินงาน ให้ภาคประชาชนได้กระทำด้วยตัวเองอย่างแท้จริง โดยเฉพาะกระบวนการวางแผน การคิด การตัดสินใจ รวมทั้งการกำหนดตัวชี้วัดในการประเมินผล

โครงการกลุ่มผู้ผลิตปุ๋ยอินทรีย์ชีวภาพ (ปุ๋ยน้ำ)

จากการที่ชาวชุมชนเทศบาลตำบลท่าจีนได้ทำการประชุมปรึกษากันได้จัดทำโครงการผู้ผลิตปุ๋ยอินทรีย์ชีวภาพ (ปุ๋ยน้ำ) ซึ่งเป็นแนวทางหนึ่งในการลดปริมาณมูลฝอยที่จะนำไปกำจัด โดยการใช้ประโยชน์จากมูลฝอยที่ย่อยสลายได้ เช่น เปลือกผลไม้ ใบไม้ กิ่งไม้ สามารถลดใช้

ปุ๋ยเคมีของเกษตรกร การจัดทำน้ำหมักชีวภาพนี้สามารถทำได้ในครัวเรือน และจากการจัดทำโครงการผู้ผลิตปุ๋ยอินทรีย์ชีวภาพ (ปุ๋ยน้ำ) ชาวบ้านก็ได้ใช้น้ำปุ๋ยที่ได้จากการผลิตขึ้นภายในครัวเรือน นำมาใช้ในครัวเรือน เช่น การใช้รดน้ำในพืชผักสวนครัว การใช้เป็นยาปราบศัตรูพืชซึ่งเป็นการลดต้นทุนในการซื้อปุ๋ย และเป็นการรู้จักนำของที่คิดว่าใช้ไม่ได้แล้วนำกลับมาใช้ใหม่ได้อีกทาง

ทางชุมชนมีการจัดอบรมให้กับสมาชิกรู้จักการคัดแยกขยะ เพื่อนำมาใช้ประโยชน์ในการทำปุ๋ยหมักซึ่งอีกปัจจัยหนึ่งที่ประสบผลสำเร็จคือ หน่วยงานภายนอกที่ให้การสนับสนุน โดยทางกลุ่มได้มีการประสานงานกับเจ้าหน้าที่ระดับหน่วยงานกรมพัฒนาที่ดินและหมอดินอาสาระดับจังหวัด ระดับอำเภอ ระดับตำบลและระดับหมู่บ้าน เพื่อจัดให้มีการประชุมอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง และมีเทศบาลคอยสนับสนุนให้

โครงการธนาคารวัสดุรีไซเคิล

โครงการธนาคารวัสดุรีไซเคิล จัดตั้งขึ้นเพื่อบริหารจัดการวัสดุที่เหลือใช้จากครัวเรือนที่สามารถนำกลับมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด โดยนำวัสดุต่างๆ ที่เหลือใช้จากการดำเนินกิจกรรมในชีวิตประจำวันมาฝากธนาคารวัสดุรีไซเคิลของชุมชน เพื่อที่คณะกรรมการธนาคารจะได้นำไปจำหน่ายให้กับผู้ประกอบการรับซื้อต่อไป ซึ่งการนำวัสดุเหลือใช้ จากขยะมูลฝอยกลับมาใช้ให้เป็นประโยชน์ จะช่วยลดปริมาณขยะมูลฝอยที่ต้องกำจัด ในขณะเดียวกัน ก็เป็นการสงวนทรัพยากรธรรมชาติไว้ได้อีกส่วนหนึ่ง ด้วยการนำวัสดุเหลือใช้จากสิ่งเหลือใช้ได้ด้วย

การดำเนินกิจกรรมธนาคารวัสดุรีไซเคิลของชุมชนเทศบาลตำบลท่าจีนนั้นจะมีการซื้อ ขาย รับ ฝาก เดือนละ 2 ครั้ง

ผลการวิจัย พบว่า การพัฒนาการบริหารจัดการขยะมูลฝอยในเขตเทศบาลตำบลท่าจีน อำเภอเมืองสมุทรสาคร จังหวัดสมุทรสาคร เป็นดังนี้

1. ควรให้ความรู้ ความเข้าใจ แก่ประชาชนตลอดเวลา ขยะเป็นปัญหาใหญ่ และจะเป็นปัญหาต่อไปในอนาคตหากไม่ร่วมมือกัน ในการกำจัดขยะในวันนี้ จะมีปัญหามากในวันข้างหน้า
2. ควรมีการณรงค์ และประชาสัมพันธ์อย่างต่อเนื่องในเรื่องการกำจัดขยะให้ถูกวิธี การลดปริมาณขยะและการรักษาความสะอาดของบ้านเรือนและชุมชน
3. ให้แยกขยะในครัวเรือนให้เรียบร้อยก่อนส่งขยะให้ทางเทศบาล เมื่อไปถึงโรงกำจัดขยะจะได้ไม่ต้องคัดแยกใหม่
4. สร้างจิตสำนึกในการรักษาความสะอาดและชี้ให้เห็นว่า ความสกปรกเป็นบ่อเกิดของโรคร้ายไข้เจ็บ และเป็นผลเสียต่อสุขภาพอนามัย
5. ในส่วนของเทศบาล ควรเลือกวิธีการกำจัดขยะที่คุ้มค่า ลงทุนน้อย โดยคำนึงถึงสิ่งต่าง ๆ ต่อไปนี้
 - 5.1 ควรสร้างมูลค่าเพิ่ม จากขยะที่เข้ากำจัดในโรงขยะ เช่น ทำเป็นปุ๋ย ทำเป็นวัสดุอัดแท่ง
 - 5.2 ระบบกำจัดขยะจะต้องปลอดภัยต่อชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน

เช่นไม่เกิดมลพิษ ไม่เป็นอันตราย

5.3 ไม่ควรลงทุนสูง อาจหาวิธีอื่นมาช่วย เช่น การให้เอกชนมาลงทุน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

1. ควรศึกษาถึงกระบวนการสนับสนุนที่มีประสิทธิผลและเหมาะสมกับบริบทของชุมชน เพื่อพัฒนากระบวนการความร่วมมือขององค์กรต่าง ๆ ในการจัดการขยะมูลฝอยให้ยั่งยืนต่อไป
2. ควรณรงค์และให้ความรู้ประชาชนอย่างต่อเนื่องในการคัดแยกขยะและการทิ้งขยะ
3. เทศบาลตำบลท่าจีนควรเพิ่มประสิทธิภาพเกี่ยวกับรูปแบบการจัดการขยะมูลฝอยและเพิ่มเติมองค์ความรู้เกี่ยวกับเทคโนโลยีที่ช่วยชุมชนในการแปรรูปขยะเป็นผลิตภัณฑ์เพื่อเพิ่มมูลค่าของสินค้าและนำไปสู่การเพิ่มรายได้ให้กับชุมชนอีกทางหนึ่งด้วย
4. ควรเน้นในการสร้างจิตสำนึกให้ประชาชนรักษาความสะอาดบ้านเรือน สะอาดชุมชน สะอาด
5. ควรให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการกำจัดขยะมูลฝอยให้มากขึ้น
6. ควรจัดกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการกำจัดขยะสม่ำเสมอ เช่น ประกวดหมู่บ้าน สะอาด ฝึกอบรมชี้แจงทำความเข้าใจอยู่เสมอ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

เทศบาลตำบลท่าจีน ควรกำหนดนโยบายจัดหาพื้นที่ เพื่อใช้ในการจัดการขยะมูลฝอยของชุมชนเอง ซึ่งเป็นพื้นที่ที่ได้รับการคัดเลือกตามหลักวิชาการทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม วิศวกรรม สถาปัตยกรรม และการยินยอมจากประชาชน จากนั้นจึงทำการออกแบบและก่อสร้าง โดยมีการวางมาตรการป้องกันผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นไว้อย่างรอบคอบ

บรรณานุกรม

สำนักงานคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ. (2552). **คู่มือแนวทาง และข้อกำหนด**

เบื้องต้นการลดและใช้ประโยชน์ขยะ. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ.

Cronbach Lee Joseph. (1970). **Essentials of Psychological Testing**. (3rd ed).
New York : Harper and Row.